

• Evelyne Axell 'Esprit Critique' (1970). Olieverf op plexiglas en hout. 162,5 cm x 112 cm. Bruikleen privécollectie, België. Foto Dirk Pauwels.

Popart in Gent

Optimistisch toekomstbeeld met veel kleur

Tekst Marloes de Moor

In de jaren vijftig van de 20ste eeuw ontstaat er in Londen en New York als visueel antwoord op een materialistische cultuur een fenomeen: popart. In de jaren zestig spreekt de toegankelijke stijl tot de verbeelding van jonge Europese kunstenaars en bereikt de stroming nieuwe hoogten. Beeldtaal wordt ontleend aan de massamediawereld. De thematiek is nog altijd herkenbaar en popart blijft dan ook een bron van inspiratie.

Het kleurrijke schilderij met vijftig afbeeldingen Marilyn Monroe, de Campbell's soepblikken, de gepelde banaan op de cover van het album *The Velvet Underground & Nico*. Wie kent ze niet? De beroemde afbeeldingen van de toonaangevende popartkunstenaar Andy Warhol keren ook zestig jaar later nog overal in het dagelijks leven terug. Als wanddecoratie bij woonwinkels, als print op een T-shirt, graffiti op een muur. Zelfs de grootste cultuurbarbaren lopen voor popart vaak nog wel warm. En dat was precies wat de kunstenaars van popart -popular art - beoogden: kunst dichterbij het alledaagse brengen, bij de mensen op de straat. 'Pop Art should be popular, transient, expendable, low-cost, mass-produced, young,

witty, sexy, gimmicky, glamorous, and big business,' zo verklaarde de Britse kunstenaar Richard Hamilton, uitvinder van het begrip 'popart'. Zijn collage, getiteld *Just What Is It That Makes Today's Homes So Different So Appealing?* luidde in 1956 het begin van deze nieuwe kunststroming in.

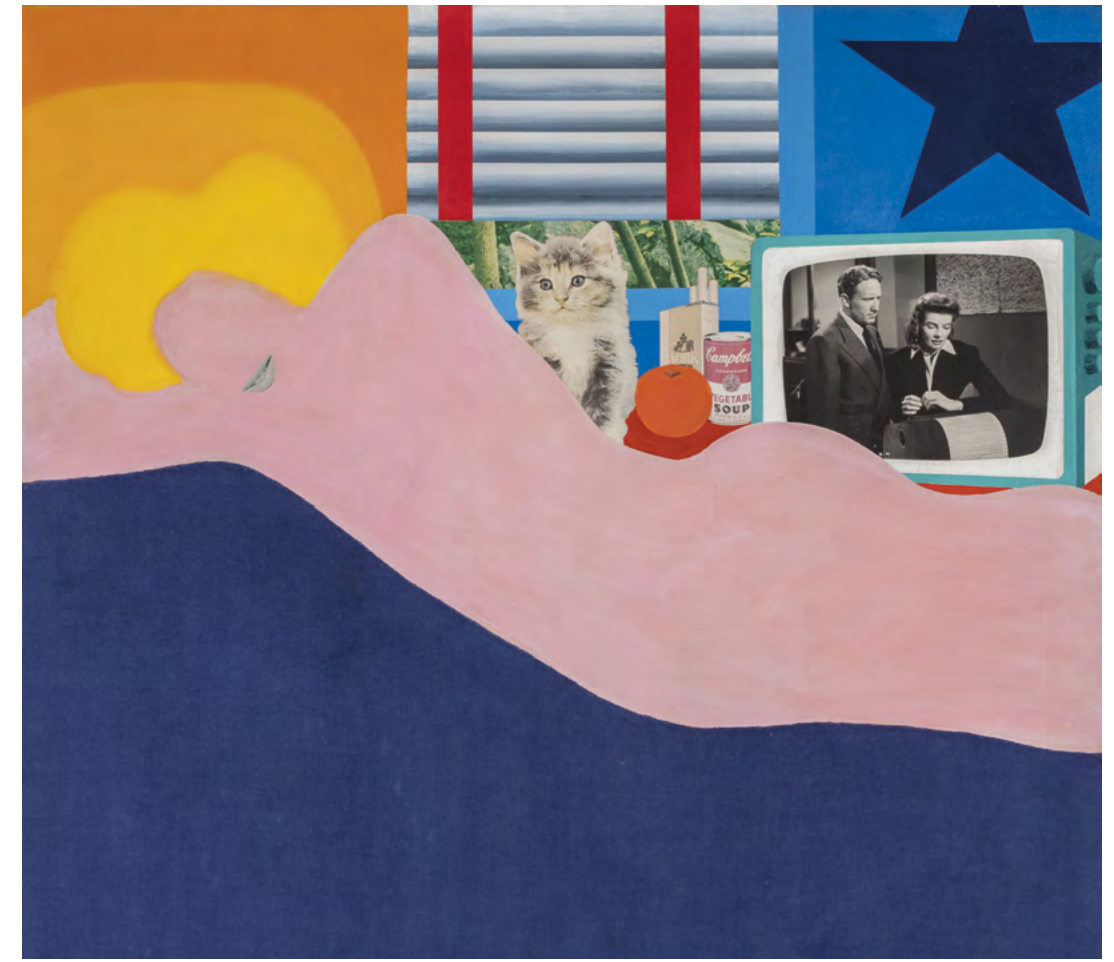
Alledaagse werkelijkheid

'Popart is een reactie op het abstract expressionisme van kunstenaars als Mark Rothko, Barnett Newman en Jackson Pollock,' vertelt Philippe Van Cauteren, artistiek directeur van het Gentse S.M.A.K. (Stedelijk Museum voor Actuele Kunst). 'Deze stijl ontstond na de Tweede Wereldoorlog en was zeer formeel en hermetisch. "Kunst met zwarte wallen onder de ogen", zo noemde de Franse kunstenaar Martial Raysse het. Somber. Popartkunstenaars als Andy Warhol, Roy Lichtenstein, Richard Hamilton en Tom Wesselmann gaven daarop een antwoord door de alledaagse werkelijkheid te laten zien. Anders dan de serieuze abstracte expressionisten kozen zij voor een optimistische kijk op de wereld, al zat er in hun werk soms ook scherpe maatschappijkritiek.'

Popart ontstond halverwege de jaren vijftig in Engeland en Amerika, verspreidde zich naar Europa en kwam in de jaren zestig pas echt tot

• Links: Martial Raysse
'Miss Nice' (1963).
Fotocollage, acrylverf en
kunststof op hout, 145,6 cm
x 106 cm. Schenking, 1983.
Foto Dirk Pauwels.
• Boven: Tom Wesselmann
'Great American Nude #45'
(1963). Collectie S.M.A.K. -
Flemish Community, uit
de Matthys-Colle Collection
© Sabam, België 2021.
Foto Vincent Everarts.

bloei. Deze tijd stond in het teken van spectaculaire culturele en technologische vernieuwingen, zoals auto's, de televisie, popmuziek, huishoudelijke apparaten, mode, eten, design en ruimtevaart. Traditionele opvattingen veranderden, seksuele vrijheid en vrouwenemancipatie deden hun intrede. Popartkunstenaars lieten zich daardoor inspireren en verwerkten op hun eigen manier afbeeldingen uit tijdschriften, films, strips, reclames in kunst.

In die tijd speelde gender nog geen rol

Ook herkenbare, banale voorwerpen uit het dagelijks leven waren vaak het onderwerp. Zo creëerden zij een eigen beeldtaal. Massamedia en -productie, en moderne cultuur speelden een grote rol in hun werk. Commentaar en kritiek daarop uitten zij vaak met humor en ironie. Bekend zijn bijvoorbeeld de portretten van Elvis Presley, Marilyn Monroe en Mao, en kunstwerken in de vorm van soepblikken, spaghettiverpakkingen en colaflessen. Aanvankelijk gebruikten

popartkunstenaars collages en zeefdrukken, later uitten ze zich ook in de beeldhouwkunst en de schilderkunst. Wars van een elitair imago, brachten zij hun werk letterlijk naar de straat in de vorm van happenings. Door middel van performances drukten zij hun vrijheid uit. Een voorbeeld is de Belgische popartkunstenaar Evelyne Axell (1935-1972), de enige vrouwelijke kunstenaar binnen de popart-tentoonstelling in S.M.A.K. In 1969 liet zij tijdens de opening van haar tentoonstelling in de Foncke Gallery in Gent een naakte vrouw met een astronautenhelm op het hoofd rondrennen. 'Helemaal in de geest van popart: revolve, anti-establishment, rock-'n-rol. Het werk *Esprit Critique* uit 1970, gemaakt van eigentijdse materialen als autolak en kunststof, is op deze gebeurtenis geïnspireerd. In het midden is Karel Geirlandt afgebeeld, stichter van de Vereniging voor het Museum voor Hedendaagse kunst, destijds een kunstpaus in België. Daaronder twee vrouwen in adorerende houding die samen discussiëren. Je kunt het zien als vrouwelijk commentaar op de mannelijke kunst,' legt Van Cauteren uit.

Collectie Matthys-Colle

Esprit Critique behoort met veertig andere representatieve werken uit de popart tot de tentoonstelling *POPART van Warhol tot Panamarenko*, uit de Collectie Matthys-Colle en S.M.A.K. De Vlaamse

• Links: Allen Jones 'Neither Forget Your Legs' (1965).
Olieverf op doek, 128,5 cm x 101,5 cm. Overdracht 1975.
Foto Dirk Pauwels.
• Boven: Tom Wesselmann
'Great American Nude #72' (1965). Bruikleen
Collectie Matthys-Colle.
Foto Vincent Everarts.

regering verwierf in 2019 *Great American Nude #45* (1963) van Tom Wesselmann uit de Collectie Matthys-Colle. De aankoop werd gekoppeld aan de langdurige bruikleen van 39 andere kunstwerken uit diezelfde collectie aan het S.M.A.K. Van Cauwelaere is blij met de samenwerking: 'Roger Matthys richtte in 1957 samen met Karel Geirlandt de Vereniging voor het Museum van Hedendaagse Kunst in Gent op, de voorloper van het huidige S.M.A.K. Je zou dus kunnen zeggen dat de collectie Matthys-Colle thuishoort.'

Tot de collectie Matthys-Colle behoort ook het schilderij *Miss Nice* van Martial Raysse (1936). Anders dan zijn anonieme vrouwenportretten, beeldt hij hier zijn echtgenote France af. 'Het is een vlak, banaal portret en had bijvoorbeeld ook een affiche van een sigarettenmerk kunnen zijn. Nice verwijst naar de Zuid-Franse stad waar hij geboren is: strand en palmen, een zorgeloos bestaan. De jonge kunstenaar trok, zoals velen, naar Parijs. Daar trof hij die "sombere kunst met wallen onder de ogen", zoals hij het noemde. Met andere nouveau réalistes als César, Jean Tinguely en Christo wilde hij daar verandering in brengen. Niet terugkijken, niet naar binnen toe, maar een optimistisch toekomstbeeld scheppen met eigentijdse materialen en veel kleur. Nouveau réalisme was de Franse variant van de popart, met Marcel Duchamp en zijn gesigeneerde wc-pot als vroege voorloper.'

Actuele thema's

Dat popart ook vandaag de dag nog actueel is en controversie veroorzaakt, bewijst het werk *Neither Forget Your Legs* van Allen Jones (1937). Jones schilderde dit soort erotisch getinte beelden van vrouwen in talrijke variaties. 'Hij wordt tegenwoordig sterk bekritiseerd, omdat hij vrouwen

gebruikt als objecten. Denk aan zijn sculptuur uit 1970 van een naakte vrouw die op handen en knieën zit en een tafelblad op haar rug draagt. Dat kunnen we ons in 2022 niet meer voorstellen. Vrouwen zijn vaak een motief in kunst geweest en dat is bij Allen niet anders. Zijn directheid ging volgens hem niet over gebruik of misbruik. Het is gemaakt in een tijd dat gender nog geen rol speelde. Vanuit dat element kun je zeggen dat zijn beeldtaal toekomstgericht was. De percepties, betekenissen en gevoelens van nu zijn anders dan die in de jaren zestig.'

Wat betekent popart nu voor ons? Dat is dan ook de vraag die je je kunt stellen als je de tentoonstelling bezoekt. Popart behandelt thema's die ook nu nog heel actueel en herkenbaar zijn: seksuele moraal, massaconsumptie, gelijkheid van man en vrouw. 'Kijk bijvoorbeeld naar Warhols beelden van Marilyn Monroe, zijn uitspraak 'In the future, everyone will be world-famous for 15 minutes.' Dat doet denken aan *The Voice*, een televisieprogramma dat gaat over roem en tragiek, de obsessie met erkenning. De tentoonstelling is niet alleen bedoeld om nostalgisch terug te blikken, maar juist ook vooruit te kijken, te bedenken wat deze kunst nú betekent.' 📧

S.M.A.K
Jan Hoetplein 1
9000 Gent
+32 (0)9 323 60 01
www.smak.be

Geopend op dinsdag t/m vrijdag van 9.30-17.30 uur, op zaterdag en zondag van 10.00-18.00 uur. De tentoonstelling *POP ART Van Warhol tot Panamarenko* Uit de Collectie Matthys-Colle & S.M.A.K. is te zien t/m mei 2022.